

verstehst du was?
ist was über chateau europe eins.

SZÍNHÁZ

Határjárók

6. Politik im Freien Theater, Berlin

Míg Magyarországon a választások előtt a tetőfokára hág a közügyek iránti érdektelenség, és a legtöbb művész igyekszik elkerülni, hogy nevét bármilyen módon is kapcsolatba hozzák valamelyik politikai oldallal, Berlinben színházi emberek egy csoportja éppen az ellenkezőjére törekszik. A politika itt azonban korántsem merül ki egy párt zászlaja alatti menetelésben.

A 6. Politik im Freien Theater színházi fesztiválon német, osztrák és svájci színpadok tizennégy produkciója versenyzett egymással. Az előadások mellett ún. „intervenciókat”, a versenyprogramon kívül bemutatott performanszokat, valamint szakmai platformokat látogathattak az érdeklődők. A politika és színház témájához hozzászólni kívánókat egy „diskurzus-konténer” várta, amelynek szövegei a fesztivál honlapján is olvashatóak. A rendezvénysorozat némi vihart kavaró eseménye az „Antifasiszta vidámpark” elnevezésű kiállítás volt. A német sajtóügynökség ugyanis a Holocauszt paródiájaként értelmezte a tárlatot, holott a kiállítás munkái inkább a Berlinben gyakori témának számító emlékmű-diskurzusra, a Holocauszt emlékművekben való megjelenésére koncentráltak, nem kevés iróniával.

A háromévenként megrendezett színházi találkozó idei mottója „Sehnsucht”, azaz a „vágy” volt. A vágy tárgya nem a másik személy, egy romantikus illúzió vagy kábító mákony. A programban olyan produkciók szerepeltek, amelyek tartalmilag és esztétikailag állást foglalnak és vitára ingerelnek egy társadalmilag releváns kérdésben. Utópia? Már megint? Véletlen, vagy a trendet mutatja, de a fesztivállal párhuzamosan látogatható Berlinben az After the Fact elnevezésű fotókiállítás is, amely az új dokumentarizmus jegyében politikai témákra koncentrált.

Politika és művészet - kelet-európai füllel az embernek erről először a „három T” kora ugrik be, jó esetben Brecht. Politikai témákat a színházba vinni, illetve kizökkenteni a nézőt a megszokott sémákból - nem egyszerűen csak a „jó” színház ismérve ez? A diskurzus-konténer néhány hozzászólója emelett érvel. A Theater der Zeit folyóirat tematikus számának szerzője, Dirk Pilz úgy fogalmazza meg a maga definícióját, hogy a politikus színház nem a krízis bemutatására törekszik, hanem oknyomozást végez. Nem politikainak számító témák pusztán bemutatásáról van tehát szó, hanem olyan kommunikatív terek létrehozásáról, amelyek megtörik azt a mintát, ahogyan a mediális társadalomban a vélemények kialakulnak.

A fesztivál versenyprogramjában szereplő darabok témái nem álltak messze a nyolcvanas évek nyugat-európai mozgalmainak örökségétől: az állam és rendfenntartó szervei, migráció, neokolonializmus és kapitalizmus-kritika, az emlékezés folyamatai, kultúra és piac, fogyasztói társadalom, Egyesült Államok. Az előadások átalakított ipari épületekben, pergő vakolatú csarnokokban, alternatív színpadokon zajlottak. Ennek megfelelően a fesztivál közönsége is az a réteg volt, amely a fenti témákban illetve helyszíneken otthon érzi magát. Adódik a következtetés, hogy a szabad színház ezekben a napokban sem tudott

kitörni az „előszoba-szerepből”.

Több előadás választott témájául kisebbségi kérdéseket. A svájci Schaubplatz International „Európa-kastély: a szuper menekülttábor” elnevezésű munkája a svájci menekültügy visszásságait veszi célba. A darab leginkább a dokufikció kategóriájába sorolható: többszörös keretbe foglalt „színházi kutatás” zajlik a színpadon. A nézők egy, a hetvenes évekből ittragadt dj idegesítő szintetizátoros kontárkodására vonulnak be. A barkós alak a százperces, szünet nélküli előadás hátralévő részében, hasonlóan a közönségnek háttal „jegyzetelő” protokollíróhoz, funkció nélkül, illetve csak „díszletként” szerepel. Az előadás elején két színész olvassa fel egy menedékkérő vallomását, miközben a színpad szélén elhelyezett képernyőn maga a kérvényező látható. Olyan mértékben értelmezik teljes egészében félre a szöveget, amely ellehetetlenít minden, nem ironikus interpretációt a színpadon zajló eseményekre nézve. Rögtönzött menedékügyi eljárás avagy olvasópróba? A jogi diplomás, nyelveket beszélő, „tökéletes” jelentkezőt mindenesetre kiutasítják az országból.

Kezdetét veszi a Schaubplatz International projektje, amelynek keretében a színészek azt játsszák, hogy ők színészek, akik meglátogatták Svájc legnagyobb menekülttáborát, és most beszámolnak tapasztalataikról. Miközben feltérképezik az intézmény rasszista struktúráit, hatalmi rendszerét, szexizmusát, nevetségessé teszik politikusok és hivatalnokok xenofób nyilatkozatait, a darab „dramaturgja” filctollal egy táblára rajzolgatva Derridáról és színházi elméletekről magyaráz a közönségnek. A műfajt műfajra halmozó előadás csúcán egy menesékkérő kálváriája következik esti meseként elbeszélve. A csilingelő, lány zene mellett, suttogva-kedvesen előadott „mese” a szavak kreált „elsvájciasításával” teljes abszurditásba torkollik. Az előadás többször feltűnő motívuma a kereszt, hol svájci szimbólum, a Vörös Kereszt formájában, hol krisztusi keresztként, majd egy mozdulattal karddá vagy kasasnyikovvá alakítva. Zászlók - uniós, svájci, béke - lógnak mint egy ruhakötélen. Európa kastély a svájciaknak, de kívülről nézve inkább erőd, amely a másoktól való elzárkózásban találja meg önmagát. A klasszikus történetfonal nélküli darab vége sajnos önisméltésbe fullad, és érezhetően hosszúnak bizonyul a közönség számára.

A migráció a témája a münsteri Fringe Ensemble és a bonni Phoenix5 előadásának, a Határjáróknak is. A darabban bevándorlók mesélnek a boldogságról, a németországi létről, a régi és az új hazáról. Történet helyett itt is csak fragmentumokat kapunk, egymás melletti-utáni monológokat. Az egyes személyeket gyakran két színész jeleníti meg a színpadon, hol látszólag egységben egymással, egymást kiegészítve, hol egymással vetélkedve. A litván prostituált, majd németországi feleség egyáltalán nem vidám történetét két színésznő mutatja be ragyogó, boldogságtól sugárzó arccal, játékosan, ugrándozva. A jugoszláviai szülők Németországban született és felnőtt fia monológját párhuzamosan halljuk két színész szájából, miközben az enyhén örült, össze-vissza ugráló és toporzékoló

alak gyakran túlkiabálja a hűvös, elegáns, öltönyös másik szenvtelen elbeszélését. A monológok végén egy ölelkezéssel-birkózással vegyes összekapaszkodásban jelenik meg az én összetettsége. Minden lehetséges: miközben a magát németnek érző, de az állam szemében jugoszláv bevándorló szenvedélyesen követeli magának az elismerést, a Németországban maradt egykori olasz vendégmunkás csakis olaszként határozza meg magát, és határolódik el, a török vagy a togói nő a hibrid identitást képviseli.

Az előadás viszonylag sok effekttel, technikával dolgozik, s ez a momentum kiemeli a többi produkció közül. Némelyik alátámasztja a darabot, mint a skatulya-rendszer, amelyben a szereplők magányosan répát rágcsálnak, vagy a bicikli, amelynek segítségével a skatulyák elmozdulnak a nézők felé, mintegy megjelenítve a migrációt. A monológ közben a török nő fejére ömlő, megvilágított homoksugár azonban erősen sztereotip, és leginkább a látványt szolgálja - némileg idegen módon a műfajtól. Ezzel ellentétben nagyon jól vontak bele az előadásba darabon kívüli elemeket, mint amikor az egyik terhes színésznő szerepe ellenére nem ugrál örülten a szivacsra, és hasára mutatva angolul és hollandul magyarázza el a közönségnek az okot.

Kétszemélyes darabbal nevezett a fesztiválra a berlini PNAC társulat. A Think Tank sorozat negyedik darabja a Taste of Victory, amely a neokonzervatív Amerika válasza a világ bajaira. A két szereplő, Brad és Hank, két öltönyös yuppie, amerikai show-műsorra változtatják a színpadot: futva érkeznek az előadásra, V-jeleket mutogatnak, kezet ráznak a közönséggel, cukorkát osztogatnak, és édes-bús amerikai slágereket énekelnek. A két ideológus képében Bush Amerikája köszön vissza a színpadról: az örökösen vitatkozó, kételkedő Európával szemben a „győztes programját” képviselik, egyszerű kérdésekkel, egyértelmű válaszokkal. A kvízkérdésekre Brad csak jól tud felelni. A színpad közepén felállított monitoron a csillagos-sávós lobogó lengedez.

A fesztivál díját a Stefan Kaegi Mnemopark című munkája nyerte el, a dokumentarista formák továbbfejlesztéséért, a nem profi közreműködők bevonásáért és a filmes eszközök használatáért. A Goethe Intézet külföldi turnéval jutalmazta az amerikai Chris Kondek interaktív produkcióját, a Dead Cat Bounce-t, amely a tőzsde működési mechanizmusait állította színpadra. A német közszolgálati televízió színházi programjának különdíját, egy televíziós felvétel lehetőségét, szintén a Dead Cat Bounce kapta.

Fogarasi Ilona, Berlin

Kapcsolódó link:

[A fesztivál honlapja](#)

